

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Viktor Fischl / Avigdor Dagan

muž dvou jmen

Lucie Volná

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Viktor Fischl / Avigdor Dagan

muž dvou jmen

Lucie Volná

Vedoucí práce:

Mgr. Věra Tydlitátová Th.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Viktor Fischl / Avigdor Dagan, muž dvou jmen“ zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Plzni dne 18.8. 2017

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce Mgr. Věře Tydlitátové Th.D., za její užitečné rady a čas, který mi věnovala při řešení daného tématu.

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Viktor Fischl.....	3
2. 1 Dětství.....	4
2. 2 Život v exilu.....	6
2. 3 Život v Izraeli a diplomacie.....	8
3 Tvorba.....	11
3. 1 Raná tvorba.....	12
3. 2 Exilová tvorba.....	14
3. 3 Próza.....	17
3. 3. 1 Téma holocaustu.....	20
3. 3. 2. 2 Témata, struktura textu.....	21
3. 3. 2. 3 Typologie postav.....	22
3. 3. 2 Téma Bůh a víra.....	24
3. 4 Překladatelská činnost.....	27
4 Ocenění a vyznamenání.....	28
5 Závěr.....	30
6 Seznam použité literatury.....	31
7 Resumé.....	33

1 Úvod

Viktor Fischl byl velmi výjimečný umělec 20. století. Byl český a izraelský básník, prozaik, překladatel a publicista. Jedná se o spisovatele se silnými židovskými kořeny, který se celý život snažil bojovat za spravedlnost, lidskou rovnost a lásku.

Ve svých dílech se věnoval důležitým tématům. Psal příběhy inspirované holocaustem a složitou situací Židů v období před samotnou válkou, během i po válce. Ve svých dílech popisoval vzpomínky ze svého šťastného dětství, výjimkou nejsou ani příběhy o rodině a rodném městě, ke kterému se rád vrací. Psal o velice významných setkáních se slavnými osobnostmi, se kterými měl to štěstí se potkat během svého života a postupně se spřátelit.

Jeho život i tvorba byly do značné míry poznamenány situací tehdejší doby. Zažil obě světové války a stal se obětí antisemitismu. Před začátkem 2. světové války emigroval se ženou do Anglie, kde se mimo jiné setkal s Janem Masarykem. Toto setkání postupem času přerostlo ve vzájemné přátelství a spolupráci. V roce 1947 se rozhodl vrátit do Prahy.

Pro druhou emigraci se rozhodl po nástupu komunismu k moci v roce 1948, tentokrát do nově vzniklého židovského státu Izraele. Zde odstartoval svou diplomatickou kariéru na Ministerstvu zahraničních věcí, kde přijal své druhé jméno Avigdor Dagan. Jeho kariéra básníka a spisovatele šla na nějaký čas stranou, a to až do doby, než ukončil své diplomatické styky.

Důvodem interpretace osobnosti Viktora Fischla je můj dlouhodobý zájem o problematiku holocaustu a židovství. Z politologického hlediska mě zajímá problém historických i aktuálních sporů mezi Židy a Araby. Viktor Fischl představuje velice zajímavý objekt zkoumání.

Cílem bakalářské práce je analyzovat život a dílo Viktora Fischla, se zaměřením na dvojkolejnost života. Interpretace bude probíhat prostřednictvím srovnání dostupných rozhovorů a biografii. Hlavním cílem je rozbor knihy *Dvorní šašci*, ve kterém se snažím poukázat na to, jak velice ho ovlivnily události 20. století, a v jaké míře se v dílech odrazila jeho osobnost.

Práce bude vycházet z knih sepsaných na základě osobních rozhovorů s Viktorem Fischlem, především z knihy Dany Emingerové, která sepsala knihu s názvem *Dva životy; hovory s Viktorem Fischlem*. Dále bude čerpáno z knih Milady Kaděrkové s názvem *Setkání s Viktorem Fischlem* a *Zamyšlení nad dopisy Viktora Fischla*.

Důležité informace k mé práci jsou čerpány z primární literatury Viktora Fischla. Pro rozbor je zvolena první kniha z trilogie *Dvorní šašci*.

První část práce se věnuje osobnímu životu a dětství. Další část zahrnuje stručný popis života v londýnském exilu. Dále se tato část zabývá životem a diplomacií v Izraeli.

V druhé části je zahrnuta kapitola, která obsahuje přehled celkové celoživotní tvorby. Tato tvorba je rozdělena na tvorbu ranou, na tvorbu exilovou vytvořenou v Londýně, a na závěr na prozaickou tvorbu sepsanou v Izraeli po ukončení diplomatické kariéry.

V této části se podrobněji zaměřuji na témata, která se často opakují a pronikají do mnoha děl. Tato část nese i rozbor knihy *Dvorní šašci*.

Další část nabízí zajímavosti, jenž jsou spojeny s vynikající překladatelskou činností, a také nabízí souhrn mnohých ocenění, které spisovatel získal za svou celoživotní tvorbu.

2 Viktor Fischl

Viktor Fischl se narodil 30. června roku 1912 v Hradci Králové, kde vystudoval klasické gymnázium a poté pokračoval na Karlově univerzitě v oboru práv.

Už během svých studentských let sepsal své první básnické sbírky a byl členem redakce týdeníku Židovské zprávy. Celý svůj život byl zastáncem sionismu a angažoval se i v československém parlamentu jako sekretář Židovské strany.¹

Ve 30. letech 20. století, po nástupu Hitlera k moci, se v celé Evropě probouzela nesnášenlivost k Židům a zároveň jejich zájem se přihlásit k židovství. Výjimkou nebyl ani Viktor, který se zúčastnil bohoslužeb jen ve významné dny a kterému byla osvětlena podstata židovství až Maxem Brodem.²

Před zahájením druhé světové války roce 1939 začala okupace Československa nacisty. Situace se postupně zhoršovala. Díky rychlému rozhodnutí emigroval do Londýna, kam za ním později dorazila i jeho manželka Stella. Z Londýna se mimo jiné snažil pomáhat Židům se získáním víz, která by jim umožnila vycestovat z okupované země. V Londýně se také setkával se židovskými organizacemi a vedl kulturní propagandu. Nejvýznamnější událostí jeho života v Londýně bylo setkání s Janem Masarykem a jejich následná osmiletá spolupráce. Po skončení 2. světové války se zúčastnil mírové konference v Paříži s Němci a souběžně vedl v Praze na ministerstvu oddělení, jež připravovalo nutnou mírovou smlouvu s Německem.

Roku 1948 definitivně opustil Československo a emigroval do nově vzniklého židovského státu Izraele. Zde se nechal přejmenovat na Avigdora Dagana a tři desítky let sloužil jako diplomat. Pracoval jako velvyslanec v Japonsku, na Barmě, v Polsku, Norsku, Rakousku i Jugoslávii.

Své prozaické tvorbě se začal věnovat roku 1977 a roku 1990 se navrátil do Čech při příležitosti zlepšení diplomatických vztahů mezi Československem a Izraelem.

Jak on sám říká roku 1992: „Žil jsem dva životy. Viktor Fischl a Avigdor Dagan. Český spisovatel a izraelský diplomat. Praha a Jeruzalém. V té dvojí koleji už vidím něco jako svůj erbovní znak.“³

28. května roku 2006 Viktor Fischl/Avigdor Dagan ve věku 94 let v Jeruzalémě zemřel.⁴

¹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 107

² HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 10

³ Tamtéž, s. 11

⁴ JAKLOVÁ, Lenka; *Návraty Viktora Fischla: vzpomínky přátel a blízkých spolupracovníků*, s. 13

Celkově sepsal 66 českých publikací, 25 hebrejských publikací, 18 publikací v dalších jazycích a 17 překladů. V jeho pozůstalosti se dochovalo 115 rukopisů, které jsou uloženy v Památníku národního písemnictví v Praze. ⁵

2.1 Dětství

Viktor Fischl pochází ze židovské rodiny, která žila v Hradci Králové. Oba rodiče pocházeli z pomezí Moravy a Slovenska, z Holiče při Moravě a Skalice blízko Hodonína. Oba také studovali na slovenských školách. Otec byl z chudé rodiny, na rozdíl od matky, která pocházela z poměrně zámožné rodiny. Otec Morič Fischl absolvoval obchodní školu v Kežmarku a důstojnickou školu rakousko-uherské armády.

Díky inzerátu hradecké továrny, která hledala korespondenta znalého maďarštiny, se přestěhoval spolu se svou nevěstou do Hradce Králové. V té době studovala na učitelském ústavu, který kvůli sňatku nedostudovala. Rok na to se narodil Viktor.

Nastal rok 1914 a začala 1. světová válka a otec byl povolán do války na srbskou frontu. Netrvalo dlouho a byl zraněn. ⁶

„Ale byl to jen takový strážfus, jak říkal, škrtnutí kulkou po kůži, které mi mockrát ukazoval.“ ⁷

Otec obdržel za zranění vyznamenání Signum Laudis ⁸ a brzy byl z fronty odvolán do Záhřebu, kde do konce války řídil rehabilitační středisko pro raněné vojáky. Otec nechal poslat pro svou rodinu, která přijela do Záhřebu. V Záhřebu se roku 1917 narodila Fischlova sestra Emilie, které si velice vážil. Když se v dospělosti provdala do Ameriky, onemocněla leukemií a následně zemřela. ⁹

Po válce se celá rodina vrátila zpátky do Hradce, kde otec Morič začal podnikat. Založil zasílatelskou firmu, která se primárně zabývala spoluprací mezi Československem a Jugoslávií. Zpočátku firma skvěle prosperovala, ovšem jen do doby, než vložil důvěru do špatného společníka a byl okraden. Tímto činem se začal postupně zadlužovat a nikdy se z této situace již nevymanil.

⁵ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Zamyšlení nad dopisy Viktora Fischla*, s. 14

⁶ Tamtéž, s. 16

⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 22

⁸ Tamtéž, s. 23

⁹ JAKLOVÁ, Lenka; *Návraty Viktora Fischla: vzpomínky přátel a blízkých spolupracovníků*, s. 9

Tyto skutečnosti měly za důsledek, že mladý Viktor poznal i druhou, horší stránku života: „*Dodnes vidím před očima scénu, kdy ho maminka našla, jak sedí u stolu s revolverem v ruce. Vyrvala mu ho. Netušil jsem, co je to dluh. Jen jsem od té chvíle věděl, že život není jenom legrace.*“¹⁰ Je možné, že tyto nevyřešitelné dluhy přispěly k předčasné smrti jeho otce.

V roce 1922 přibyl do rodiny další sourozenec, a to bratr Pavel Gabriel. Jejich matka byla výjimečná žena. Nejen, že dokázala vytvořit harmonický a šťastný domov, dokázala se i postarat o tři děti a zoufalého muže, ale i přes tyto nesnáze založila sionistickou skupinu v Hradci, do které se sjížděli občané východních Čech. Zřejmě po ní zdědil Viktor Fischl vypravěčský talent.

Po maturitě na škole v Hradci odešel studovat sociologii a práva na Univerzitu Karlovu, kde roku 1938 promoval.

Už v tuto chvíli si uvědomoval důležitost svého původu a směřoval ke svému poslání. Stal se parlamentním sekretářem Židovské strany a redaktorem týdeníku Židovské zprávy. Po náhlé smrti otce převzal všechnu hmotnou zodpovědnost v péči o ovdovělou matku a o své sourozence.¹¹

Roku 1939, kdy vytušil blížící se situaci, emigroval do Anglie, kam ho následovala později i jeho žena¹² a kde se stal blízkým spolupracovníkem Jana Masaryka.¹³

Ne všichni z rodiny měli to štěstí včas uprchnout. Začátkem války, kdy bylo bratru Pavlovi pouhých šestnáct let, žil po matčině smrti v Praze opuštěný. Jeho mládí bylo poznamenáno holocaustem. Nejprve se ocitl v koncentračním táboře Terezín, následně převezen do Osvětimi a poté dokonce přežil i pochod smrti.¹⁴

Jak řekl Viktor Fischl: „*Byl naštěstí mladý a Němci si potencionální pracovní síly drželi.*“¹⁵

Nekonečnou tyranii v Terezíně si bratr Pavel krátil chvilkami divadla, kterého se účastnil s ostatními vězňenými umělci. Divadlo ho natolik zaujalo, že ho nepustilo ani po válce, kdy spolupracoval s divadlem E. F. Buriana.

Když se v Československu roku 1948 dostal k moci komunismus, rozhodl se Pavel Fischl odejít do Izraele po stopách svého bratra. Pod jménem Jan Krása opustil roku 1949 ilegálně Československo a usídlil se v izraelském Tel Avivu.¹⁶

¹⁰ EMINGEROVÁ, Dana; *Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 23

¹¹ JAKLOVÁ, Lenka; *Návraty Viktora Fischla: vzpomínky přátel a blízkých spolupracovníků*, s. 9

¹² EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 41

¹³ FISCHL, Viktor; *Hovory s Janem Masarykem*, s. 8

¹⁴ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 18

¹⁵ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 51

¹⁶ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 18

2. 2 Život v exilu

15. března roku 1939 začali Němci okupovat Československo.

Viktor Fischl spolu se členy světové sionistické organizace vytušili, co bude následovat, a rozhodli se pro sepsání seznamu nejohroženějších československých Židů. Počet Židů vystoupal k číslu 70. Cílem bylo získat anglická víza pro cestu do Palestiny, která v tu dobu byla mandátním územím pod správou britské vlády. Naneštěstí pro vybrané Židy fungovaly v té době imigrační kvóty, které stanovovaly počty Židů z daných zemí, kteří se mohou přistěhovat do Palestiny. V roce 1939 byla kvóta plně vyčerpaná po odchodu sudetských Židů. Nakonec se ukázalo, že pro konzulát nebylo problémem víza zařídit, důležitější bylo, za jak dlouho je toho schopný.

Vycestování do Anglie představovalo obrovské štěstí. Výjezdní povolení, na které se tou dobou čekalo poměrně dlouho, dostal Viktor Fischl za dva dny, a to díky svým přátelům. Nesl s sebou dva těžké kufry, bez peněz, přicestoval pouze s lístkem první třídy koupeným ještě v Praze, který mu zajišťoval plavbu z přístavu Flisingen do Anglie. Když dorazil do Holandska, nevyhnul se zatčení¹⁷, vlak ho následně dovezl do úplně jiného přístavu, než plánoval. Zde byl nucen žebrať a přespávat na policejní stanici, aby byl následně za pomoci policie odveden k přístavu, který mu umožnil cestu do Londýna.

V Londýně se mu dostalo pomoci od Stellingových příbuzných, kde se spojil se světovou sionistickou organizací, která mu věnovala dostatečné množství peněz a brzy vyřídila žádost o sedmdesát víz.¹⁸ Za jeho pomoci urychleně rozšířila organizace seznam na dvě stě jmen a všichni se dostali před začátkem války z protektorátu. Na listinu připsali i Stellingy jméno, která unikla těsně před válkou.¹⁹

Když splnil svůj úkol, bylo mu jasné, že tím to nekončí. Bylo nutné založit organizaci, která bude podnikat záchranné akce většího rázu. Tato organizace měla za úkol zachránit co nejvíce Židů a poskytnout pomocnou ruku těm, kterým se podaří uniknout včas. Při příjezdu do Londýna se seznámil s jednou z hlavních vedoucích sionistické organizace, paní Sieffovou, jež rozhodla o tom, že pro uskutečnění záchranných akcí musí vést Fischlovy první kroky k Janu Masarykovi.

¹⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 41

¹⁸ Tamtéž, s. 42

¹⁹ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 36

Bylo výhodou, že Jan Masaryk a paní Sieffová byli dobří přátelé. Londýnský lid, dokonce i Chamberleinova vláda, uznávala Jana Masaryka jako osobnost, bez které by se nemělo nic odsouhlasit a rozhodnout, co se týče Československa.²⁰

Když v létě roku 1940 zvítězili Němci nad Francouzi, Benešova vláda byla nucena přestěhovat své sídlo z Francie do Londýna. V tuto dobu se Jan Masaryk stal ministrem zahraničí a Viktor Fischl dostal nabídku k práci. Zpočátku fungoval jako prostředník sionistických světových organizací a postupem času byl stále více vytížen. Byla mu svěřena kulturní propaganda, která zahrnovala spolupráci s britským parlamentem a tiskem. Sepsal velké množství článků, které byly otištěné v novinách, a pod svým vedením měl také mnoho filmařů.

I ostatní českoslovenští umělci našli azyl v Londýně. Ve spolupráci s Františkem Langerem a Josefem Kodíčkem vznikl pod jejich dohledem exilový československý PEN klub.²¹

První český PEN klub byl založen roku 1925. Iniciátorem se stal Karel Čapek, který byl inspirován vznikem anglického PEN klubu roku 1921. Jedná se o sdružení členů, kteří vládnu perem, scházejí se a debatují. Členové klubu se snažili docílit dodržování svobody slova a tisku.²²

Předsedou exilového PEN klubu se stal jmenovaný spisovatel František Langer a sekretářem byl zvolen právě Viktor Fischl. Tento klub znamenal pro českou literaturu obrovskou podporu v době, kdy prožívala temné časy a kdy to nejvíce potřebovala. Členové PEN klubu editovali české knihy a podporovali českou hudbu i kulturu.

Co se týče události Lidic, k této tragédii se vyjádřilo několik členů mezinárodního PEN klubu řadou jak lyrických, tak prozaických ohlasů. Sám Viktor Fischl zareagoval na tuto tragédii básní *Mrtvá ves*, kterou složil ihned poté, co se tyto smutné zprávy dozvěděl.²³

Nadále se prokázal schopným nejen jako sekretář a bojovník za českou literaturu a její odkaz, ale i jako organizátor mnoha festivalů, kulturních a hudebních akcí. Uskutečňoval mnohá shromáždění spisovatelů, která povzbudila a posílila sebevědomí českého národa.²⁴

Díky vzájemné spolupráci mezi Janem Masarykem a Viktorem Fischlem vznikal z pracovního vztahu postupem času vztah přátelský, který trval mnoho let. Fischl byl natolik okouzlen Masarykovými výroky, že začal se zapisováním osobních rozhovorů.²⁵

²⁰ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 7-8

²¹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 45

²² O PEN klubu; *PEN Praha* [online]

²³ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 48

²⁴ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 37

²⁵ Tamtéž, s. 38

Díky tomu vznikla slavná kniha *Hovory s Janem Masarykem*.

*„Myslím, že vím, proč mi důvěřoval a proč se mnou mluvil o mnoho věcech snad volněji než s jinými. Podobně jako on jsem nepatřil k žádné politické straně. A pak: jsem Žid a Masaryk měl pro Židy a vůbec sionisty slabost.“*²⁶

2.3 Život v Izraeli a diplomacie

*„Žil jsem – a to pokládám za největší požehnání, jaké se mi dostalo – vlastně dva životy. Jeden jako diplomat, druhý jako spisovatel. Diplomatem jsem byl víc než pětáct let. Všechno ostatní byla literatura. A tahle dvojakost, podvojnost, dvojkolejnost, nebo jak tomu chcete říkat, je jako broušený diamant, na němž září mnoho faset: Praha a Jeruzalém. Viktor Fischl a Navigátor Dagan. Český spisovatel a izraelský diplomat. Zkrátka takových párů vidím je v mé biografii tolik, že v té dvoji koleji už vidím něco jako svůj erbovní znak.“*²⁷

Roku 1947 byl povolán zpět do Prahy, kde vykonával funkci v oddělení ministerstva zahraničí v Černínském paláci. Před únorem 1948 panovala v Československu nepříjemná politická atmosféra, kterou velmi silně prožíval. Mezi další události, které ho zasáhly, patří i zakázání knihy *Píseň o lítosti* a smrt blízkého člověka a přítele Jana Masaryka, o níž byl přesvědčen, že byla vraždou. Již před Masarykovou smrtí uvažoval o odchodu z komunistického Československa, tato událost jeho rozhodnutí jen utvrdila.

*„Odešel jsem z Prahy, kde jsem zapustil tolik nehlubokých kořenů, a vlastně se vrátil do Jeruzaléma, kde tkví mé kořeny nejhlubší. To, že se v Praze téměř ve stejnou dobu dostal násilně k moci nesnesitelný komunistický režim, mé rozhodnutí jen urychlilo.“*²⁸

Plný očekávání se vydal se svou manželkou a dvěma dětmi navzdory osudu. Tomuto kroku byli ochotni obětovat cokoli. I přes neznalost prostředí, jazyka a tamní kultury, s obrovskou nejistotou se rozhodli začít nový život v nově vzniklém a rozvíjejícím se státu.²⁹

Český diplomat byl brzy přijat do služeb v Tel Avivu jako odborník na Německo. Během let strávených v Londýně poznal mnoho významných osobností. Jeden z nich byl tehdejší izraelský ministr zahraničí Moshe Sharett. Poté, co se dozvěděl o československém diplomatovi žijícím v Izraeli, projevil o něj a jeho práci zájem. Moshe měl jedinou podmínku, aby se Fischl naučil hebrejský jazyk co nejrychleji a mohl se tak věnovat práci na ministerstvu.³⁰

²⁶ FISCHL, Viktor; *Hovory s Janem Masarykem*, s. 9

²⁷ ŠVAGROVÁ, Marta; „*Všechno ostatní byla literatura*“; In: Lidové noviny; s. 22

²⁸ FISCHL, Viktor; *Setkání*, s. 204

²⁹ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 61

³⁰ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 75

Od roku 1950 setrval v izraelských službách 27 let. V jeho zájmu byla snaha o uznání a ocenění nového státu. V Tel Avivu se stal součástí divadla Kameri. Jeho předchůdcem zde byl i bratr Pavel. Pracoval zde jako dramaturg a předseda výboru, ale nesesetřval ve funkci moc dlouho. Důvodem bylo přeložení ministerstva zahraničí z Tel Avivu do Jeruzaléma roku 1953 a spolu s ním odešla celá rodina.³¹

Ke svému hebrejskému jménu přišel v roce 1955, kdy byl povolán na cestu na izraelské velvyslanectví do Tokia, aby uspokojil miliony Japonců informacemi o Izraeli. Tehdy byl v Izraeli ve funkci ministerského předsedy Ben Gurion. Premiér nerad viděl, když některý z izraelských diplomatů cestoval po světě s německým jménem. Pod tlakem ministra se rozhodl Fischl své jméno změnit.³²

Premiér Ben Gurion naléhal se svou prosbou a nabídl mu přibližně dvacet jmen filologicky podobná příjmení Fischla. Žádné jméno ho nezaujalo natolik, aby si ho vybral. Navíc si nedokázal představit, že jakékoliv jméno na seznamu s ním bude spjato do konce života, a proto se rozhodl pro svůj vlastní výběr. Stačilo pouhé přeložení jména Fischl do hebrejštiny.

Fischl znamená v německém jazyce rybka neboli ryba a v překladu do hebrejštiny se ryba řekne *dag* se zdobnělinou – on. S tímto jménem sympatizoval, ale brzy zjistil, že původně Dagon znamená název filištínské modly, proto spolu se svým bratrem Pavlem změnili jméno na Dagan.

Posléze přijal nové hebrejské jméno za vlastní a v Japonsku prezentoval stát Izrael už jako Avigdor Dagan. Málokdo uměl japonsky, výjimkou nebyl ani on sám. Sjednávaly se schůze s japonským císařem, které byly velice striktní. Častější styky byly sjednávány s císařovými bratry, se kterými mohl volně rozprávět. Diplomacie v Japonsku znamenala pro Izrael výrazné zlepšení mezinárodních vztahů a rozšíření obzorů.³³

Roku 1959 nastoupil na izraelskou ambasádu v Barmě. Barma prahla po jakékoli technické výpomoci, která jí byla často nabízena ze stran silných velmocí. Ovšem tehdejší představitel Barmy Ne Win chtěl udržet svou zemi nezávislou, proto pomoc odmítal. Změna nastala až tehdy, kdy se Izrael se svou obrovskou vyspělostí ve všech směrech nabízel jako skvělé východisko. Izraelští odborníci se tak ujali letectví, zemědělství, stali se instruktory ošetřovatelů, inženýrů a zasahovali i do farmacie.³⁴

³¹ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 65

³² EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 75

³³ Tamtéž, s. 66

³⁴ Tamtéž, s. 67

Po úspěšné misi v Barmě byl přesunut do Polska, kde pobýval ve Varšavě. I v Polsku se mu opět podařilo zvednout úroveň vztahů do lepší pozice. S politikou i s mnoha dalšími záležitostmi mu pomáhal Antoni Slonimský, jehož poznal v Londýně.³⁵

Po 5 letech výborné diplomacie v Polsku byl přesunut do problematičtější země. Čekala ho cesta do Jugoslávie, kde vrcholila vláda J. B. Tita, který byl známý jako odpůrce stalinismu a nacismu. Zlepšení vztahů mezi Jugoslávií a Izraelem se vzdalovalo a konec nadějí na zlepšení přišlo s událostmi šestidenní války, kdy byla diplomacie mezi těmito státy definitivně ukončena.³⁶

J. B. Tito měl s egyptským prezidentem Gamalem Násirem velmi dobré vztahy. Právě oni dva byli hlavními iniciátory vzniku hnutí nezúčastněných zemí roku 1961 v Bělehradě. Tato organizace byla reakcí na tehdejší rozdělení světa po studené válce a byla cílená proti velmocím jako SSSR a Spojeným státům.³⁷

Právě toto spojení zapříčinilo neschopnost usmíření států Jugoslávie a Izraele. Během šestidenní války byl Avigdor Dagan povolán do Bělehradu na ministerstvo zahraničí.³⁸

J. B. Tito ze svého názoru nepolevoval, a proto byl Avigdor Dagan nucen opustit Bělehrad. Tento krok způsobil několik demonstrací ve prospěch Izraele, zúčastnilo se ho mnoho velvyslanců ze Západu, dokonce i velvyslanec Íránu. Titovo rozhodnutí trvalo až do doby, co na Násirovo místo nastoupil Sádát. Právě on se stal prvním arabským politikem, který uzavřel s Izraelem mír a následně se v Káhiře ustanovilo izraelské velvyslanectví. Bělehradu trvalo déle, než své názory vůči Izraeli změnil.³⁹

Po těchto neshodách a obrovské zátěži, která padala na ramena izraelského diplomata, si ministerstvo zahraničí uvědomilo, že by bylo vhodné ho pověřit klidnějším úkolem. V letech 1969-1972 podnikl diplomatickou cestu do Norska a na Island. Zde navázal řadu přátelství a vztahů, která se později prokázala ve prospěch Izraele. V Norsku poznal ministerského předsedu Bratteliho, jenž ho přirovnal díky pokoře, čistotě a skromnosti k vážené české autoritě Václavu Havlovi.⁴⁰

³⁵ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 86

³⁶ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 70

³⁷ BÍLÝ, Miloš; *Hnutí nezúčastněných zemí: Egyptský prezident způsobil skandál, když veřejně podpořil syrskou opozici* [online]

³⁸ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 71

³⁹ Tamtéž, s. 75

⁴⁰ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 88

Poslední cestu podnikl roku 1977 do Rakouska, přesněji do Vídně, kde ukončil svou diplomatickou kariéru. Od té doby se začal naplno věnovat psaní prózy, ale i básní. Během služeb pro Izrael psaní zanedbával.

*„Diplomatem jsem byl více než pětatřicet let, všechno ostatní předtím a potom byla literatura.“*⁴¹

3 Tvorba

Viktor Fischl patří mezi spisovatele poválečné prózy. Jeho život byl spjatý s problematikou antisemitismu v období 2. světové války. Právě jeho próza sklídila největší ohlas veřejnosti. Je psaná formou osobního svědectví o každé etapě svého života.⁴²

Tvorba je velice rozmanitá. Do konce 40. let 20. století v době 2. světové války a během svého exilu v Londýně, psal poezii. V této době sám nevěřil, že by někdy mohl sepsat něco víc, než verše a představa, že by dokázal sepsat určitý děj o lidech a jejich propletených osudech, se mu jevila zcela nereálná.⁴³

Změnilo se to tehdy, když žil v Londýně, kde se spřátelil s Františkem Langerem, který ho ke psaní prózy přivedl. Viktor Fischl dal na jeho rady a začal se o prózu zajímat. Jako dlouholetý básník byl ve psaní prózy nezkušený. Skutečným vzorem se mu stal William Saroyan, který mu poradil: „Piš sám sebe!“⁴⁴

Během druhé etapy svého života v období poloviny 70. let 20. století se již naplno začal věnovat prozaickým dílům. Okruhy Fischlovy tvorby se dotýkaly stylů poezie, prózy, literatury pro děti a dokumentů. Také se věnoval překladům.

Děj v jeho dílech není složitý. O to více se snaží přiblížit pocitům hlavních postav a zároveň klade obrovský důraz na místo, kde se děj odehrává. Ve svých dílech se detailně věnuje popisu popisuje prostředí. Často se zabývá místy, která v jeho životě něco znamenají a jsou pro něj důležitá. Mezi jeho oblíbená místa patří Hradec Králové, což je jeho místo narození a místem, kde strávil mládí. Dále se věnuje Jeruzalému, které nazýval svým sudovým městem.

⁴¹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 70

⁴² DOKOUPIL, Blahoslav a Miroslav ZELINSKÝ; *Slovník české prózy 1945-1994*, s. 73

⁴³ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 64

⁴⁴ Tamtéž. s. 65

Své čtenáře dokáže přenést na místo, které popisuje, díky jeho detailnímu a poetickému líčení. To je dané také tím, že místa svého popisu skvěle zná.

Jeho příběhy mají hloubku díky tomu, že se zabývá skutečnými problémy dané doby, kdy se čtenář dokáže s postavami velice snadno ztotožnit. Vnáší do svých děl vzpomínky a zkušenosti, ale pod maskou smyšlených osob. Jeho knižní hrdinové řeší otázku víry a Boha, rodinných a přátelských vztahů. Řeší lásku i smrt.

Zvolila jsem rozdělit autorovu tvorbu chronologicky, tedy na tvorbu ranou, exilovou a na úspěšnou prózu.

3.1 Raná tvorba

Svůj talent projevil již v mladém věku, kdy dokončoval studium gymnázia v Hradci Králové. Z počátku se věnoval pouze poezii. Ve svém mládí se seznamoval s mnoha váženými osobnostmi, od básníků, přes umělce až po filozofy.

Úspěch jeho prvních básní započal už v sextě, kdy navštěvoval čítárnu, kde většinou býval sám a mohl se naplno věnovat čtení, psaní a seznamování se s díly, kterými se nechal inspirovat. Většina jeho prvotních básní vycházela v uznávané literární revui jménem *Cesta*, kam se dostávaly díky Miroslavovi Ruttemu, v té době uznávanému kritikovi a redaktorovi Národních novin.

Tento hradecký časopis byl známý po celém městě a stal se velmi žádaným. Například i Fischlův češtinář pan Holý se rozhodl jeho básně z cyklu *Cesta* přednášet při svých hodinách.⁴⁵

Ještě jako náctiletý student sepsal pár básnických souborů. Zpočátku jeho tvorbu ovlivnily texty autorů, od Seiferta, Nezvala až po Biebla. Po vzoru básníků se nechal unést poetistickými texty. V jeho pozůstalosti se nachází i soubory, které sám Fischl nepokládal za nutné vydat. Patří mezi ně sbírka *Básně* z roku 1928-1929 a dále *Básně II* z roku 1929.⁴⁶

V cyklu *Básně II* jsou na začátku převzaté básně z cyklu *Básně*, jen ve zkrácené podobě. Mezi ně patří báseň nazvaná *Tanečnice I*, která poukazuje na to, že lyrické ladění z Fischlových děl nezmizelo a dokáže stále čtenáře upoutat.

⁴⁵ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 31

⁴⁶ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 19

Tanečnice I

*Větrný mlýn se točí na pobřeží.
Moře se bouří, vlna vlně štafetu předává.
Koráby šíleným letem kol majáků běží.
Hvězdice vytahují líně pět svých údů.
Každý ukazuje do jiného světadilu.
Slunce ve žlutém pyžamu
se protahuje na pohovce fialových hor.
Pavouci usnuli v pavučinách.⁴⁷*

V roce 1929 sepsal cyklus básní s názvem *Říkají mi světoběžník*. V tomto cyklu se autor snaží docílit toho, aby se básně staly svědectvím jeho života, což se mu tak úplně nepovedlo. Sbírkou zavání spíše touhou po prožitku.⁴⁸

Počátek Viktorovy básnické cesty přišel s vydáním jeho prvotiny s názvem *Jaro* roku 1933, o níž sám s postupem času Viktor hovořil jako o sbírce „pubertální a zmatené“. I přes kritiku a výtky Jaroslava Šimsy, kterému se prvotina dostala do rukou, to nakonec byl právě on, kdo se postaral o její vydání a komu byla sbírka také věnována. Literární kritik Pavel Eisner podpořil básnickou prvotinu a nechal z ní 2 básně přeložit do německého jazyka. Překlad uznávaného básníka a mistra svého oboru znamenal pro Viktora obrovskou podporu a dodalo mu to sílu.

Pavel Eisner nebyl pro Viktora jen podporou, rádcem a měl v něm obrovskou důvěru. Jejich vztah se změnil v přátelství a tomu nasvědčuje i fakt, že jednu báseň ze své druhé vydané básnické sbírky *Kniha nocí*, konkrétně *Hluchému příteli*, věnoval Pavlu Eisnerovi.

Časem se začalo projevovat umělecké nadání i pokrok. Druhá sbírka se jmenovala *Kniha nocí* z roku 1936, kterou udělal obrovský dojem na básníka Otakara Fischla. I přes rozdíl jedné generace měli k sobě blízko. Oba byli tvůrci, Židé, vzdělanci stejných zájmů a na Otakarovo doporučení byla jeho druhá sbírka vydána roku 1936.⁴⁹

⁴⁷ LA PNP Praha, fond Viktor Fischl, V. Fischl, *Tanečnice I*, in rukopis básnického souboru *Básně II, Tanečnice 1929*, nestránkováno

⁴⁸ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 20

⁴⁹ Tamtéž, s. 26

Postupem času s uměleckým nadhledem poznal, že krása poetismu nespočívá jen na povrchu, a proto se rozhodl čerpat od básníku hlubšího rázu. Přes Březinu, Sovu, Tomana a Horu, dospěl až k Otakarovi Fischlovi a Františku Halasovi.

Sám Viktor uvádí, že František Halas patřil k nejhlubším básníkům, které měl štěstí poznat. Nejen, že byl jeho obrovským vzorem, ale Fischlův obdiv k němu se objevil i v několika verších jeho sbírky.⁵⁰

Pro Viktora bylo těžké zbavit se vlivů velkých básníků. Sám byl zastáncem toho, že básník musí inspirovat jen sám sebe a psát jen to, co je v něm samém. Básník by se měl vzdálit od všeho, co je jen troškou ovlivněno jinými. A právě to je ten důvod, proč se odpoutal od poetismu. Ale i přesto nikdy nepřestal uznávat obrovské prameny fantazie tohoto směru.

3.2 Exilová tvorba

Pro emigraci do Londýna se Fischl rozhodl v tu chvíli, kdy Hitler vpadl do Prahy. Trvalo čtrnáct dní, než svou cestu uskutečnil. Důležitým důvodem emigrace byl ten, aby zajistil britská víza na cestu do Palestiny pro sedmdesát Židů vybraných vedením sionistické rady. Tato cesta se neobešla bez obtíží a sám Viktor ji popsal v rozhovoru pro knihu.

„Po příchodu nacistů byl totiž můj časopis zakázán, neměl jsem práci, neměli jsme ještě děti, a tak se rozhodlo, že pojedu pro víza přímo do Anglie. Díky tomu, že jsme se Stellou krátce předtím byli na svatební cestě v Jugoslávii, měli jsme platné pasy. To byl první předpoklad, protože všude se na doklady dlouho čekalo.“⁵¹

Toto období muselo být nepředstavitelně obtížné člověka židovského původu. Tato těžká doba posunula Fischlovo literární nadání do postranní a vyžádala si jeho druhou osobnost, a to politickou.

Během své politické spolupráce s Janem Masarykem v Londýnském exilu sepsal pár básní, které byly „požadavkem doby“ neboli reakcí na současnou situaci, válečné události, cizí prostředí a komunitu emigrantů, která ho obklopovala. Vše se promítlo v jeho dílech.

⁵⁰ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 32

⁵¹ Tamtéž, s. 41

V Anglii byl zaměstnán Janem Masarykem. Měl sloužit jako spojka mezinárodních židovských organizací, spojka mezi britským parlamentem a tiskem. Dohlížel na celou kulturní propagandu, a navíc byl tajemníkem mezinárodního PEN Klubu v Londýně.⁵² Stal se sekretářem festivalové komise, a tím se zasloužil o uspořádání hudebního festivalu, kde si společně oslavili 100. výročí narození Antonína Dvořáka. Festival vznikl za účelem připomenutí života a odkazu na tvorbu této osobnosti.⁵³

Tento festival měl sloužit k tomu, aby dokázal, jak silné a bohaté je dědictví české kultury i ve světovém rozsahu. Ministerstvo zahraničí tento projekt považovalo za velmi významný čin. O tom vypovídá i komentář ministra zahraničí Jana Masaryka přednesený ke konci festivalu.

„Dvořák nebyl žádný politik. Nebyl ani vyslanec, ani ministr zahraničí. Ale žádný diplomat nikdy nemohl mluvit za svůj folk jasnější a účinnější řečí. Ty lidi tady dole, co poslouchají jeho muziku, taky slyší, jak říká: Dejte Čechům, co jim patří.“⁵⁴

Fischlovo ztvárnění Dvořákova působení poukazuje na národní myšlenku a uvědomění si českého odkazu ve Dvořákově tvorbě. Toto uvědomění lze zaznamenat ve Fischlovo knize *Antonin Dvorak. His Achievement*. V této knize vyzdvihuje Dvořákovy skladby, které vznikaly díky českým motivům a ve kterých Dvořák vyjádřil důležitou roli české tradice a oprostil se od německých vzorů. Tímto sám sebe Dvořák našel nejen jako skladatele, ale i jako Čecha.⁵⁵ Tato kniha poukazuje na obrovský úspěch Dvořákovy tvorby v Anglii a nese odkaz naší kultury pro Evropu.

První básnickou sbírkou, kterou Fischl sepsal v Londýně, byla sbírka s názvem *Evropské žalmy*, které vznikly v roce 1941 a týkaly se nástupu nacismu. Evropské žalmy byly sepsány jako projev lítosti a bolesti, které zahrnují vzpomínky na domov, Prahu a náznak naděje na lepší zítřky. Spolu s *Evropskými žalmy* vznikly v Londýně i básnické sbírky *Lyrický zápisník* a *Anglické sonety*.

56

Jak už název napovídá, sbírka básní *Anglické sonety* opěvuje město Londýn a jeho krásy a stejně tak i vznešenou povahu obyvatel, kteří se potýkali s útrapami války.

⁵² EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 45

⁵³ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 54

⁵⁴ FISCHL, Viktor; *Hovory s Janem Masarykem*, s. 67

⁵⁵ FISCHL, Viktor; *Antonin Dvorak. His Achievement*, s. 15

⁵⁶ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 45

Mezi jeho rozpracované, nevydané knihy patří i román z válečné Anglie, který se jmenuje *Žlutý dům*, což byl penzion ve čtvrti Chalk Farm, jehož pokoje si pronajímali emigranti z různých evropských zemí. Sepsal část knihy, ale už se k ní nikdy nevrátil.⁵⁷

Rok 1942 se stal obdobím, kdy slábla naděje. Evropa byla obsazena a na frontách neustávaly boje. Konec války byl v nedohlednu. Velký zlom způsobil útok na Heydricha a zpráva se rychle šířila. Tento atentát znamenal obrovské povzbuzení pro všechny okupované a utlačované národy. Byl to první odvážný čin proti Němcům a jejich tyranii, ke kterému se někdo dokázal odhodlat.

Atentát na Heydricha spolu s odvetnou akcí Lidice zcela změnili názor Britů na Němce. Britové byli šokováni německými praktikami, barbarstvím a nelidskými činy. Srovnáním Lidic se zemí a vyhlazením všech jejich občanů se poprvé prokázala německá zvěrstva, která nacisté páchali. Akce Lidice byla pro zbytek světa obrovský šok, protože o koncentračních táborech se v té době vůbec nevědělo.

Na hrůzné zprávy z domova zareagoval urychleně svou dlouhou básní, kterou dokončil hned v osudný den. Pojmenoval ji *Mrtvá ves*. Báseň sklidila obrovský ohlas. Netrvalo dlouho a byla přeložena do angličtiny, polštiny, a dokonce byla vysílána i rozhlasovou společností BBC. Fischl hledal okamžitě podporu u významných spisovatelů, jak britských, tak i u žijících v londýnském exilu. Společně sepsali básně, citové výpovědi i povídky na námět Lidice. Tuto prosbu nikdo neodmítl, Lidice se dotkly a pobouřily každého Brita. Tato událost napomohla vztahům mezi Čechy a Brity a jejich solidarita a úcta k Čechům se mnohonásobně zvýšila.⁵⁸

V roce 1943 byla báseň přednesena při manifestaci Czechoslovak-British Friendship Clubu zorganizované k 1. výročí vyhlazení Lidic a Ležáků. V roce 1944 Viktor Fischl sjednotil knihu *Lidice* na základě prosby o výpovědi členů PEN Klubu, jako byli například Thomas Mann, Harold Nicolson, Herbert George Wells, Cecil Day-Lewis a ostatní. Po události v Lidicích byl ztvárněn krátký 36minutový dokumentární film jménem *The Silent Village*, kdy Fischl nabídl svůj koncept ke zpracování společnosti Crown Film Unit. Tohoto konceptu se ujal režisér Humphrey Jennings a společně vytvořili pravdivý obraz události v prostředí Walesu. Ministři zahraničních věcí Jan Masaryk i Hubert Ripka se ke krátkému filmu vyjádřili s kladným ohlasem.⁵⁹

⁵⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 45

⁵⁸ Tamtéž, s. 48

⁵⁹ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 58

3.3 Próza

Jako prozaik se projevoval už ve 30. letech, kdy nad psaním povídek začal uvažovat. Pavel Eisner tušil z recenze *Knihy noci*, kterou Fischl napsal roku 1934, že se jedná o autora s velkým nadáním pro tvorbu zcela výjimečné prózy.⁶⁰

Díky zuřící válce a následné emigraci do Londýna se seznámil s Františkem Halasem. Ani František Halas nebyl výjimkou a viděl v něm veliký potenciál pro psaní prózy a dodával mu odvalu. Do té doby si nevěřil a myslel si, že nedokáže vymyslet souvislý děj. V hlavě se mu hromadily nápady a byla pro něj záhada dát je smysluplně dohromady.⁶¹

Úplný zlom nastal, když se seznámil s jedním z nejlepších autorů té doby. Jmenoval se William Saroyan a svou radou předčil Langerovu snahu. „Piš sám sebe!“ řekl. Touto radou myslel, aby psal to, co je v něm a nad čím přemýšlel. Oběma spisovatelům je připisováno obrovské díky, že dali možnost proniknout obrovskému talentu.⁶²

Ať už měli spisovatelé jakkoliv velký vliv, Viktor sepsal během druhé poloviny roku 1947 své první prozaické dílo. Jeho prvotina nese název *Píseň o lítosti*. Právě František Langer byl mezi prvními, kdo ji přečetl a hlavně byl tím, kdo měl veliký vliv na její zpracování.⁶³

Vzhledem k tomu, že byl básníkem, vstoupil do světa prozaiku jako zkušený spisovatel. Jeho prvotina sklidila v témže roce úspěch. Kniha mu přinesla cenu Evropského literárního klubu. V roce 1948 mu bylo vyplaceno 60 tisíc korun jako honorář za knihu, což byl v té době nevídané. Nastal únor a komunisté knihu zakázali a následně zabránili v tom, aby byla vydána. Fischl se rozhodl jednat. Poprosil přítele Eduarda Goldstückera o přehodnocení knihy svými kolegy a doporučil, aby se na román znovu podívali a změnili názor. Avšak všechny snahy byly neúspěšné. Eduard se vrátil s vysvětlením, že byla zakázána z toho důvodu, že je nepolitická. Pro Viktora to znamenalo konečné rozhodnutí pro odchod z Československa, nad kterým již dříve uvažoval v souvislosti se záhadnou smrtí Jana Masaryka.⁶⁴

V knize *The Poet and the Cage* se autor svěruje, proč text nevyšel. Je zastáncem názoru, že jeho kniha byla zakázána bezdůvodně, protože byla v soutěži hodnocena jak komunistickými porotci, tak i nekomunistickými s rozdílným výsledkem. Bohužel komunisté měli v této době hlavní slovo, což zároveň objasňuje, jak komunistický systém ovládal kulturní události a organizace.⁶⁵

⁶⁰ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 67

⁶¹ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 64

⁶² Tamtéž, s. 65

⁶³ FISCHL, Viktor; *Hovory s Aničkou*; kap. Před únorem

⁶⁴ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 67

⁶⁵ HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 68

Knihy *Píseň o lítosti* byla vydána hebrejsky až v roce 1953 v Tel Avivu, česky v roce 1982 v Sixty-Eight Publishers v Torontu ⁶⁶ a v samotném Československu byla vydána v roce 1992. ⁶⁷

Z žánrových útvarů jsou spisovateli nejbližší povídka a román. Jeho povídková tvorba je velice rozmanitá. Vytváří myšlenkově plné minipovídky a na druhé straně i povídky bohaté na děj, rozvinuté bajky, ve kterých se vyskytuje personifikace. Sepsal díla, která se dotýkají svědectví o známých osobnostech, jako jsou například knihy *Hovory s Janem Masarykem* a *Svědék téměř stoletý*.

Věnoval se také sepsání knihy, která zachycuje veliké množství zážitků ze setkání s uznávanými osobnostmi nejrůznějších profesí; jedná se o knihu s názvem *Setkání*, která byla vydána v roce 1994. Každé kapitole svého života vždy věnuje určitou knihu. Svému rodnému městu věnoval romány *Hrací hodiny*, *Velocipédu pana Kulhánka* a *Maturitní tablo*. V poslední zmiňované knize se věnuje osudům svých spolužáků z gymnázia v období nacismu a komunismu. Z části se jedná o příběh podle skutečnosti a z části využil svou vlastní představivost. Rukopis se ztratil, a proto kniha nebyla dosud vydána. Během své tvorby myslel i na dětské čtenáře, když sepsal knížky *Strýček Bosko*, *Říkali mu Sefi* a *Modrý kolotoč*. Tyto knihy tvořil s bohatou a úsměvnou fantazií a přizpůsobil tomu i jazykové prostředky. ⁶⁸

Velmi důležitou a osobní zpověď nese kniha s názvem *Prstoklady*, ve které se prolínají zamyšlení nad stálými životními problémy spolu se vzpomínkami na události, které zažil. V knize také popisuje, jak se stal z básníka spisovatel.

„Cítil-li jsem se v životě opravdu jako v sedmém nebi, bylo to pokaždé, když jsem seděl za svým psacím stolem a zdálo se mi, že to, co jsem právě dopsal, se mi povedlo... Nemohu přirozeně mluvit za jiné. Já sám však pokládám za veliké štěstí, že nevím víc než právě to málo o tom, co se ve mně vlastně děje, kdykoliv se rodí nový román a já chodím s outěžkem jako těhotná očekávající matka. Neznám nic krásnějšího a ztratil bych kus osobního štěstí – a kus velmi podstatný -, kdyby mi zítra dal někdo recept na psaní románů a řekl mi, že ode dneška to musím dělat jen tak a nijak jinak. Třeba: Smíchej dobře dva díly politických aktuálností se třemi díly sexu, vraž do toho tři pětiny násilí a dvě pětiny narkomanie, polej to celé pikantním polevem z Moudré hlavy Guru X a nes na stůl. Děkuji pěkně. To si to raději upeču po svém.“ ⁶⁹

⁶⁶ LA PNP Praha, fond V. Fischl, rukopis deníků z roku 1952-53

⁶⁷ FISCHL, Viktor; *Píseň o lítosti*

⁶⁸ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*; s. 83

⁶⁹ FISCHL, Viktor; *Prstoklady*, s. 100-101

Na otázku, jakou knihu si nejvíce oblíbil, odpověděl Viktor: „*Dvorní šašky* a pak hlavně *Kuropění*“. Obě knihy nesou téma závažnější a z těchto knížek se čtenář dozví nejvíce o jeho přesvědčení a také vnímání světa očima spisovatele. Tyto knihy by nevznikly bez předcházejících radostných děl jako *Hrací hodiny*, *Rodný dům* a *Velocipéd pana Kulhánka*, jejichž základem je šťastné a spokojené dětství.⁷⁰

Některá díla zůstávají nedokončená a jsou to právě ta, na které se vydá nejvíce úsilí. I Viktor Fischl rozpracoval velmi zajímavý příběh, ale bohužel ho nikdy nedokončil. Tato nepojmenovaná kniha je založena na skutečném vyprávění o člověku, který byl vyléčeným komunistou, miloval ženy a umřel velice mladý.⁷¹

Od 90. let se každý rok vydávala jeho díla až do roku 2009. Jeho talent pro prózu došel k vrcholu. Mezi důležitá díla patří *Hovory s Janem Masarykem* vydané roku 1991, dále *Jeruzalémské povídky* a *Kuropění*, vydané téhož roku. V roce 1992 bylo vydáno *Kráska šedin*, *Píseň o lítosti*, *Velocipéd pana Kulhánka* a také *Hodinář z uličky zvěrokruhu*, jejímž spoluautorem se stal byl bratr Pavel. V roce 1997 vydal povídky *Loučení s Jeruzalémem* a *Maškary v Benátkách*. Roku 1998 vyšly *Povídky ze Starého cylindru*, *Říkali mu Sefi* a *Zátiší s houpacím koněm*. Roku 2000 zmíněný *Rodný dům* a *Modrý kolotoč*. Roku 2002 vyšla další povídka, na které pracoval spolu s bratrem a nese název *Trojpovídka o dluzích*. Dále *Jeruzalémské povídky* a *Prstoklady* (2004), *Vý, soudci athénští* (2005), *Ulice zvaná Mamila* (2006) a poslední dílo, které vyšlo v roce 2009 se jmenuje *Hovory s Aničkou*. Bylo vydáno mnoho dalších děl, které jsem neuvedla.⁷²

Svou prózu věnuje tématům etickým, filozofickým i filozoficky-teologickým. Fischlova próza je založena na jeho životě, vzpomínkách a překážkách, kterými si musel projít. Jako správný spisovatel píše své příběhy s fantazií a je čtenářům blízký. Často se věnuje citlivým tématům. Velmi rozšířené téma je náboženství a hledání Boha. Jeho život byl ovlivněn režimy a útrapami s nimi spojenými. Byl obklopen lidmi, kteří si prošli peklem a on sám měl neskutečné štěstí, že to nemusel zažít na vlastní kůži. I přes to ho holocaust ovlivnil natolik, že se rozhodl sepsat knihy na toto téma. V mnoha dílech nabízí i radostné dětské vzpomínky svého života.

Svěřil se, že když začíná se psaním románu, zná své hlavní postavy. Snaží se převyprávět věci, které se staly. Nedílnou součástí se stalo naslouchání lidem, díky čemuž čerpá inspiraci.⁷³

⁷⁰ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 67

⁷¹ Tamtéž. s. 68

⁷² HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*, s. 180

⁷³ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 78

3. 3. 1 Téma holocaustu

I přes fakt, že se Fischla transporty netýkaly, byl těmito hrůzami poznamenám. O tom svědčí jeho tvorba, která se často věnuje tématům týkajících se holocaustu, smyslu života, otázky existence Boha a uvědomění si smyslu života. Na těchto motivech je většina knih postavena. Nemohl udělat nic víc, než se ze svého trápení vypsát a zanechat svědectví pro další generace.

V roce 1999 odpovídá na otázku reportéra časopisu Reflex Jana Hrubého: „*Přineslo dvacáté století nějaká úplně nová témata?*“. Odpověděl: „*Já jsem příkladem toho, že alespoň židovský spisovatel nemůže nepsat o šoá, o holocaustu. To je nové téma, téma, které vzniklo v tomto století.*“⁷⁴

Své poslání uchopil důsledně a sepsal trilogii na toto téma. Roku 1982 byla vydána první kniha trilogie s názvem *Dvorní šašci* a roku 1990 byla vydána v češtině. Na tuto novelu navazovala kniha s názvem *Ulice zvaná Mamila*, která vyšla pouze hebrejsky roku 1984 a byla vydána v roce 1994 v Tel Avivu. O tři roky později vyšel poslední díl trilogie s názvem *Loučení s Jeruzalémem*.⁷⁵

Tato úspěšná díla nejsou jediná, ve kterých je obsaženo téma šoá. Objevuje se i v ostatních románech a povídkách. Téma šoá se vyskytuje v díle *Zátiší s houpacím koněm*, v románu o početné rodině *Všichni moji strýčkové*. Výjimkou nejsou ani *Povídky ze starého cylindru* spolu s *Jeruzalémskými povídkami*.⁷⁶

3. 3. 1. 1 Dvorní šašci

Dvorní šašci patří mezi nejuznávanější díla, která za svůj život sepsal. Jeho důležitost naznačuje fakt, že bylo přeloženo do deseti jazyků, dokonce i japonštiny. Co se týče filmové produkce, práva na ztvárnění snímku dle této předlohy odkoupil český režisér Miloš Forman. Svého práva nevyužil a v současné době přenechal tento námět jiným zájemcům. Důvodem zájmu Miloše Formana a paradoxně následujícího nezájmu, byla ztráta jeho rodičů, kteří se dostali za války do koncentračních táborů. Představa, že by se mu navrátily traumatizující vzpomínky, kterým by se filmovým natáčením vystavil, ho natolik vyděsila, že se svých záměrů vzdal.

⁷⁴ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 86

⁷⁵ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy: hovory s Viktorem Fischlem*, s. 108

⁷⁶ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 87

K odmítnutí natáčení snímku se Viktor Fischl vyjádřil s úctou a pár slovy: „*To víte, že je mi to líto. Nikdy neřekl, že to neudělá, ale také nikdy neřekl opak. Takže já už tomu moc nevěřím.*“⁷⁷

Na rozdíl od mnoha jiných autorů, kteří zažili holocaust a koncentrační tábory, měl Viktor Fischl jistou nevýhodu. Zatímco ostatní autoři té doby čerpali ze svých vzpomínek a opírali se o vlastní zkušenosti, Fischlovy vypomáhal se psaním mladší bratr Pavel a poskytl mu několik tíživých vzpomínek.⁷⁸

3.3.2.2 Témata, struktura textu

Kniha je primárně řazena mezi díla s motivem holocaustu, ve které nalezneme pro Fischla typické filozofické reflexe. Dvorní šašci patří ke knihám, které se částečně zabývají s autorovým druhým domovem, se státem Izrael. Nejedná se o knihu obsahující čistou literaturou holocaustu, ale o kompilát více Fischlových nežidovských témat. Co se týče tématických projevů, nalezneme v knize konflikt vypravěče s Bohem. Postupně se příběhu odhaluje vztah k Bohu čtyř mužů a dochází k postupnému odcizování od Boha. V příběhu se prostřednictvím vypravěče prolínají otázky: „*co představuje Bůh v táboře? Proč byli vybráni právě oni čtyři k přežití?*“ Na tyto otázky není podána jednoznačná odpověď.

Pomsta se stává ústředním motivem celé knihy. Zahrnuje a spojuje všechny motivické prvky Dvorních šašků. Pomsta se stává v díle nástrojem humanitní osvěty, která má sloužit jako varovný předobraz. Z Fischlova románu vyznívá, že přestože v člověku zvítězí humanita, nemusí to znamenat prohru a spravedlnost viníka vždy dostihne.

Dalším tématickým prvkem, který se objevuje v románu, je zobrazení Jeruzaléma/ Izraele. Pouze malá část příběhu se odehrává v koncentračním táboře, zbytek románu se odehrává v Jeruzalému. V textu detailně uvádí zeměpisné údaje, jeruzalémské ulice, synagogy, čtvrti, které obývají pouze ortodoxní Židé. Dává čtenářům nahlédnout do běžného, klidného denního života v Jeruzalému. Do knihy také zařazuje historická a kulturní záležitosti, které jsou pro přesné vykreslení doby a místa nezbytné. Fischl věnuje pozornost palestinskoizraelskému sporu a zmiňuje Šestidenní válku. Z textu lze zpozorovat následky války a s nimi spojené traumatické vzpomínky. Podobně jako je vykreslován běžný život obyvatel Jeruzalému, stejně tak jsou pro obyvatele běžné bombové útoky, které jsou součástí života obyvatel Izraele. „*Nebylo to poprvé a nikdo nepředstíral, že věří, že to bylo naposled. Jsme tomu zvyklí.*“⁷⁹

⁷⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy: hovory s Viktorem Fischlem*, s. 54

⁷⁸ Tamtéž, s. 51

⁷⁹ FISCHL, Viktor; *Dvorní šašci*; s. 11

Primární tematikou se stává holocaust. Román znázorňuje mnohé situace, které znamenaly tenkou hranici mezi životem a smrtí. Ovšem situace, které by popisovaly reálný život za zdmi koncentračního tábora, bezcitné zacházení nacistů, vraždění nebo znásilňování Židů, v knize Dvorní šašci spíše nenalezneme. V knize nejsou přímo líčeny krutosti páchané v koncentračních táborech, až na jizvy na duši. Jedinečnost románu je daná tím, že události holocaustu ustupují do pozadí a do popředí staví motivy Fischlovy blízké. Důraz klade na morálku, etiku a vnitřní souboj člověka s vírou v Boha a se sebou samým.

Důležitá je i struktura textu. Román obsahuje 23 kapitol a pomyslně by se dal rozdělit na dvě části. První část knihy popisuje holocaust a druhá část popisuje období po holocaustu. První část románu je obsažen od první až po osmou kapitolu. Poslední kapitola se zdá být shrnutím, které obsahují filozofické a etické otázky, na které se vypravěč ohlíží. Druhá část strukturově zabírá devátou až třináctou kapitolu. V této části románu je líčena Maxova cesta do Palestiny. V této fázi románu se vypravěč dostává přibližně do roku 1948. Mezi 11. a 12. kapitolou nastává skok v čase a příběh se odehrává o dvacet let později. Časový skok přetíná Šestidenní válkou.

Výchozím bodem příběhu je koncentrační tábor, který nezáměrně svede dohromady skupinu čtyř mužů. Od setkání začíná vypravěč rozehrávat jednotlivé osudy hlavních postav. Na začátku se příběh odehrává na pozadí koncentračního tábora. Většinu osudů hlavních postav vypravěč popisuje z města Jeruzaléma, kde se osudy všech dvorních šašků ke konci střetávají.

3. 3. 2. 3 Typologie postav

Jeden z dvorních šašků, který je zároveň vypravěčem, zaujímají spolu s Maxem Himmelfarbem a Adamem Wahnem hlavní role. Identita vypravěče zůstává neznámá. Je nazýván hrbáčem, díky výraznému hrbu na zádech. Zde nalezneme podobnost s reálným životem spisovatele Viktora Fischla, který byl poznamenán hrbem na zádech. Tato odlišnost ho jistě trápila už od dětství, což může být důkazem vtělení svého postižení do postavy v knize. Není známo, zda spisovatel upadl krátce po porodu na zem, jak to přisoudil postavě. V knize se ojediněle vyskytuje jméno vypravěče a to ve chvíli, kdy Max pojmenuje vypravěče jako soudce Kahanu. Po tom, co zažil v koncentračním táboře, odmítal rozhodovat o osudu ostatních. Vypravěč Kahana byl na dvoře velitele tábora pověřen úlohou. Musel předpovídat budoucnost důstojníkům a jejich manželkám. Postava soudce po celou dobu příběhu nezúčastněně sleduje dění v příběhu.

Nejvíce prostoru v knize je věnováno postavě Maxe Himmelfarba. Znázorňuje postavu, kterou postihl typický osud židovského národa a postupná nacistická zkáza. Z úspěšného, šťastně zamilovaného muže zastávající vysokou pracovní pozici se pomalu stává osoba, ke které se všichni obracejí zády díky židovským kořenům.

Podobně jako postava vypravěče Kahany, nese i postava Maxe Himmelfarba jisté autobiografické znaky. V románu umírá Maxova sestra na leukémii ve velmi mladém věku, stejně jako zemřela Fischlova sestra. Další podobný znak znázorňuje Maxova cesta z rodného Německa (ve Fischlovo případě z rodného Československa) do Palestiny.

Třetí postavou z dvorních šašků je Adam Wahn. Mezi důležité témata knihy patří pomsta a z tohoto důvodu je postava Adama Wahna významná. V období po propuštění z tábora je pomsta pro Adama Wahna hnacím prostředkem v jeho životě. Charakteristika této postavy je shrnuta do krátké věty: „*Wahn hledal pomstu, a našel Pánaboha.*“⁸⁰

Wahn je postaven před velmi těžkou volbu. Je postaven do velmi absurdní situace, kdy se musí rozhodnout mezi dvěma nesmiřitelnými možnostmi. Po tomto tragickém rozhodnutí přijal zákon oko za oko, zub a zub za vlastní a staví jej nad všechny zákony. V závěru není schopen svou pomstu dokonat, i když to plánoval po celé roky. Trest vykoná za Wahna Bůh.

Čtvrtým dvorním šaškem je lilipután Leo. Každý král měl na svém dvoře liliputána pro zábavu, proto se není čemu divit, že tato postava perfektně doplnila čtyřčlennou skupinu. Zde se nabízí jistý paradox, kdy v případě postavy liliputána znamená jeho křestní jméno v překladu „lev“ a příjmení Riesenberg znamená v překladu „obří hora“, což je komické, jako předváděná čísla.

Leo je obsazen pouze v části života v koncentračním táboře. Po skončení války a osvobození tábora končí život Lea Riesenberga. V knize se dále objeví ve vzpomínkách.

Důležitá je i postava moudrého rádce Menachema Salze, která je obsazena i v jiné Fischlovo knize. Tato postava se stává významnou v druhé části knihy. V příběhu vystupuje jako tichý posluchač, který nahrazuje čtenáře, jemuž je příběh vyprávěn. V závěru knihy Fischl odkazuje na vyprávění o Menachu Salzovi, které bude pokračovat později. „*Tak to je s Menachemem vždycky. Opravdu vám o něm jednou budu muset povědět víc.*“⁸¹

Fischl dodrží slovo a vrací se k postavě Menachema Salze ve svém díle Jeruzalémské povídky. Této postavě věnuje Fischl celou kapitolu s názvem *Kiosk v Jeruzalému*. Ve stejné kapitole dohledáme také popis jednoho z dvorních šašků Maxe Himmelfarba.

⁸⁰ FISCHL, Viktor; *Dvorní šašci*; s. 145

⁸¹ Tamtéž; s. 147

„Vyzábly muž, o nějakých pět let starší než Menachem Salz, se jmenuje Max Himmelfarb, ale v ulici zvané Mamilla ho každý zná jen jako hvězdáře. Drží dlouhé, hranaté tělo dosud zpříma, jen ptačí krk je vysunut kupředu a na něm sedí podlouhlá lebka s vousem proroka a očima dítěte.“⁸²

Ve Dvorních šašcích sebemenší popis postavy Maxe Himmelfarba chybí. Tento způsob vtažení postav z jedné knihy do jiné lze vysvětlit tak, že Viktor Fischl sepsal obě díla ve velmi krátké časové době a následně. Oba romány, ať už Dvorní šašci nebo Jeruzalémské povídky byly vydány ve stejném roce 1982 v Tel Avivu.

Fischlova próza *Dvorní šašci* je plná metafor. Samotný název lze vyložit několika způsoby. Už jen postavení hlavních hrdinů, kteří jsou využíváni pro zábavu velitele tábora Kohla, je staví do pozice „šašků“, kteří se snaží přežít další den. Kohl velí koncentračnímu táboru, jehož prostředí připomíná právě zmíněný dvůr, proto „dvorní“. Druhý úhel pohledu se nabízí ten, že se hrdinové nachází přímo na „dvoře božím“. Životy ubohých Židů jsou pouze v rukách Božích, když prochází těžkými zkouškami a nástrahami.

Další zajímavá věc je vytvoření fiktivních jmen. Když sám Viktor Fischl musel změnit své jméno, rozhodl se o ponechání podstaty jména a nechal si ho převést do hebrejštiny. Podobně vytvořil i jména hrdinů knihy. V případě postavy hvězdáře Adama Wahna. Jeho příjmení v překladu znamená „blud“ či „iluzi“, což přesně vypovídá o jeho osudu. Zajímavá je také spojitost mezi jmény Wahn, Walz a Valdez, kdy jejich počáteční písmena jsou stejná a vytváří tak samotný příběh v knize. Jméno jedné z vedlejších postav, hospodyně rodiny Himmelfarbových Frau Engel, naznačuje její vzácný charakter. Překlad jejího příjmení zní „anděl“.

Knihy je určitým poselstvím, které se autor snaží dostat do podvědomí lidí. Obsahuje mravní podtext, který je znázorněn osudem Adama Wahna, který svůj život věnoval pomstě, kterou nakonec neuskutečnil.

3.3.2 Téma Bůh a víra

Knihy *Dvorní šašci* nastínila téma, které se dotýká více než jen jedné knihy. Velké množství zápletek poukazuje na fakt, že měl Viktor Fischl velice komplikovaný vztah k Bohu.

Jeho rodina nepatřila k silně ortodoxním Židům. Na rozdíl od dědečků jeho matka a otec byli sionisté a své náboženské povinnosti nijak zvlášť neplnili. Následoval svou matku a věřil v to, co ona. Věřila, že Židé dosáhnou vlastního státu a konečně budou moci žít normálním životem.⁸³

⁸² FISCHL, Viktor; *Jeruzalémské povídky. Kafka v Jeruzalému*; s. 12

⁸³ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy: hovory s Viktorem Fischlem*, s. 12

Vyrůstal mezi dvěma dědečky a tím pádem mezi dvěma Pány Bohy. Oba byli velice zbožní a každý z nich měl svého Boha se svými pravidly. Dědeček Gabriel z Holiče věřil v Boha, který trestá každé provinění. Dědeček Filip ze Skalice věřil v Pána Boha, který dokáže odpustit.⁸⁴

Na Fischlovy bylo rozhodnutí, ve kterého Pána Boha vzhlídně, a tak se problematika ve víru v Boha s ním nese po celý život. Potom, co vše si prožil, se není čemu divit. Bůh má být ten, který by všemu zlu měl zabránit.

Jako student byl velice zbožným člověkem. Modlil se k Bohu a také s ním rozmlouval. Nejvíce se modlil, když mu náhle onemocněla sestra na leukemii a nemoci podlehla. V tu chvíli přišel zlom, kdy přestal rozmlouvat s Bohem. Smrt jeho sestry nebyla jediná událost, která ho natolik zasáhla, že začal o Bohu pochybovat. Přišla 2. světová válka a s ní 6 milionů zabitých a popravených Židů, včetně dětí.

„Neříkám, že Bůh není, ale modlit se k němu nemohu. Něco musí být. Nepochyboval jsem nikdy o tom, a ani dneska nepochybuji. Jsem takový racionalista, že věřím na Pána Boha. Věřím, že někdo musel určit dráhu, po které se otáčejí planety, někdo musel určit, že ženy budou těhotné devět měsíců. Bez toho řádu, který někdo stanovil, by svět nemohl vzniknout ani existovat. Nejsem ateista, ale agnostik... Možná mě Bůh vede, možná nevede, to už nevím... Pro člověka tušení správné cesty je asi všechno, k čemu se může na této zemi dopracovat.“⁸⁵

Ve svých knihách se Viktor Fischl snaží o pochopení a nalezení Boha na základě rozhovorů hlavních postav. Ať už to jsou lidé či zvířata. A nebojí se rozmlouvat ani k neživým věcem. Příklad rozmlouvání s lidmi najdeme v knihách *Ulice zvaná Mamila* a *Loučení s Jeruzalémem*. Tyto dvě knihy mají společného vypravěče a zároveň hlavní postavu soudce, který rozmlouvá o Bohu, ať už sám se sebou, nebo se svými přáteli na ulici.⁸⁶ Rozmlouvání o Bohu se zvířaty najdeme v knize *Kuropění*, kdy hlavní postava moudrého, ačkoli nostalgického soudce promlouvá s kohoutem jménem Pedro, který je vždy plný optimismu. Jejich rozhovory jsou plné skvělých myšlenek, které jsou podány z dvou odlišných úhlů pohledů, ale nakonec v nich nacházíme určitou shodu.⁸⁷

Poslední příklad je obsažen v knize *Zátiší s houpacím koněm*, kdy starý muž Michael, dostal od svého přítele Bachracha houpacího koně, kterého pojmenoval Pegas. Jeho vnuk Jigal sedával s dědečkem a sepisoval své postřehy o životě, které mu dědeček vyprávěl. Stal se svědkem nočních dialogů, kdy dědeček Michael rozmlouval s Pegasem o Bohu. Další ukázkou promlouvání s neživou věcí je kniha *Rozhovory s jabloní*.

⁸⁴ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy: hovory s Viktorem Fischlem*; s. 20-22

⁸⁵ Tamtéž; s. 36

⁸⁶ FISCHL, Viktor; *Loučení s Jeruzalémem*, s. 11

⁸⁷ FISCHL, Viktor; *Kuropění*, s. 7-8

Postavy Fischlových knih nejsou ve víře stálé. Prochází si různými obdobími, při kterých jejich víra vyhasíná nebo při kterých se proti Bohu obrátí. Ale nikdy nenastal případ, že by víra v Boha zcela vyhasla. I v těch nejkrutějších chvílích, které nesou jakoukoli životní tragédii, ani v tu chvíli neodmítnou Boha a nevzdají se definitivně své naděje. Víra je v knihách něco, o co se hrdinové neskonale, dlouhodobě až bolestně rvou. Autor naznačuje dva případy uchopení víry, kdy v prvním případě postava stojí proti Bohu, který nedokázal zabránit utrpení, ale postava stále věří v Boží existenci. V druhém případě víra v Boha neupadá v žádné situaci.⁸⁸

Nejsilnější motiv Boha nalezneme v knize *Dvorní šašci*, kdy pro všechny vězněné znamená jedinou naději na přežití, proto se k němu obrací. V této knize se objevuje v několika podobách. Slouží jako prostředek, který pomáhá s vyrovnáváním se s hrůzami, nadějí na dobrý konec a s přežitím koncentračního tábora. V knize se Bůh stává také nástrojem, který napomáhá vést jednu z hlavních postav k pomstě.

„Bůh byla mámina sukně, pykanec, jež se stačilo ve hrách dotknout jako rohu oltáře, abys byl zachráněn, aby na tebe nikdo nemohl, útočiště, přístav pro loď v bouři, stéblo, po němž tonoucí vztahuje ruku. Každý se obracel k Bohu, každý s ním rozmlouval. Někteří bez ustání, jiní často, někteří jen ve chvílích nejtěžších, ale každý chtěl být v jeho blízkosti aspoň někdy.“⁸⁹

I přes všechny útrapy žádný z hrdinů neztratil víru. Ke konci knihy se můžeme přesvědčit o tom, že se víra navrátí. Je poukázáno na to, že Bůh existuje a není tak krutý, jak se zdálo. Každá událost, každá věc, každé zvíře má své místo, cíl a důvod. Všechno má dvě strany mince. Bez pekla není ráj.

„A nejen hvězdy, a nejen já, ale každý z těch tisíců ptáků v korunách stromů, kteří teď začali zpívat, a každý mák a každý cyklámen, kvetoucí na svahu přede mnou, každý motýl a každý kámen, každá hrouda půdy a každé stéblo trávy, všechno, dokonce i hrb na mých zádech, všechno mělo své místo, svůj důvod, svůj předepsaný úkol, svůj vytyčený cíl. Věděl jsem, že nebudu nikdy vědět – i když se nikdy nepřestanu ptát -, co je za tím vším, proč hvězdy krouží ve vesmíru a krvinky v mých žilách, jedno mi však v té chvíli bylo jasné. Že tolik nevýslovné krásy nemohlo být stvořeno bez cíle. A že ti, jimž bylo dopřáno postát v úžasu nad vší tou krásou, nemohli být stvořeni jen pro zábavu toho, který je stvořil. Nebyli tu, jen aby mu sloužili jako dvorní šašci. Nevěděl jsem víc než to. Ale aspoň jsem teď věděl.“⁹⁰

⁸⁸ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 88

⁸⁹ FISCHL, Viktor; *Dvorní šašci*, s. 52

⁹⁰ Tamtéž, s. 171

3.4 Překladatelská činnost

Mimo jiné obohatil českou literaturu o překladatelskou činnost. Zapojoval se do překladů různých děl, ať už svých nebo cizích.

Ať už jde o jeho vlastní činnost, svými překlady a různými pracemi obohacoval některé publicistické tisky, například Židovské zprávy, Lidové noviny a také Rozhledy. Nejčastěji se věnoval dílům německých autorů žijících v Praze. Během pobytu v britském exilu působil zvláště pro Obzor, Čechoslováka a Mladého Československa.⁹¹

Jeho působnost byla relativně široká. Mezi své překlady řadí překlady z němčiny, francouzštiny, němčiny, finštiny, japonštiny a překlady z čínské poezie. Ale nejdůležitější byly publikace překladů hebrejských.

Obrovská výhoda pro jeho překladatelskou kariéru znamenala emigrace do Izraele. Zpočátku se potýkal s neznalostí hebrejského jazyka, ale dokázal si ho velice rychle osvojit.

Díky své získané znalosti hebrejštiny, skvělé orientaci v mateřštině, neskutečnému básnickému nadání a vlohám procítit každou dobu, byl určen k tomu, aby ukázal starozákonní knihy ve světle dalšího jazyka. Pro Viktora to znamenalo nelehký úkol.

Nevyhnul se obavám ani váhání. Jeho působnost zasahovala většinou do oblasti poezie. Mezi jeho povedený překlad patří dílo polského básníka Antoniho Slonimského s názvem *Alarm* z roku 1943. Dále se pyšní překlady z německého jazyka padesáti básní Franze Werfla. Zasloužil se také o zařazení krátké básně Franze Kafky *Praha* do básnické sbírky *Pražské procházky*. Co se týče překladů odborné literatury, řadí se k nim dílo spisovatele H. Lichtwitze s názvem *Dějiny sionistického hnutí* z roku 1937 a dílo spisovatele S. Bena Ciona *Průkopníci* z roku 1935.⁹²

Zasloužil se o překlady biblických textů, jako jsou *Knihy žalmů* z roku 1998 a *Poezie Starého zákona* z roku 2000. Mezi jeho překlady patří i *Píseň písní zvaná Šalamounova – Šír haš-širím*. Jedná se souběžný hebrejský a český text z roku 1999.⁹³ Tento text patří mezi několik světových básnických děl, která jsou vnímána jako nesmrtelná. Překlad textu z počátku prvního tisíciletí před naším letopočtem přináší verzi obnovenou a svěží, obohacenou o metafory a příměry. Je plná lásky a vášně, ale zůstává cudnou a posvátnou. Během svého působení v Izraeli se dozvěděl o překladu téhož textu Jaroslavem Seifertem. Svému překladu věnoval už mnoho sil a času, že se rozhodl překlad dokončit.

⁹¹ JEDLIČKOVÁ, Alice; Viktor Fischl; *Slovník české literatury po roce 1945* [online]

⁹² KAĐŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 126

⁹³ JEDLIČKOVÁ, Alice; Viktor Fischl; *Slovník české literatury po roce 1945* [online]

Ve svém pojednání *O překládání Písň písni* promluvil o této shodě. „*Myslím, že kdybych věděl o Seifertově překladu jen o půl roku dřív, byl bych se asi vzdal myšlenky svůj překlad dokončit.*“⁹⁴

I Viktorova díla se zasloužila o překlad do cizích jazyků. Viktor se dnes řadí mezi nejpřekládanější české autory. Největší úspěch v počtu překladů sklídl román *Dvorní šašci*. Překlady do hebrejštiny se dočkaly prakticky všechny jeho romány a povídky.

4 Ocenění a vyznamenání

Viktor Fischl patřil k významným autorům, kteří byli za svou literární tvorbu častokrát oceněni. Jako ocenění lze brát i to, jak byl oblíbený a uznávaný širokou veřejností.

Obdiv mu vyjádřil i Karel Souček, napsal: „*Už vím, proč je spisovatel Viktor Fischl tak vyrovnaným, radost přinášejícím a vnitřně bohatým člověkem. A to i přes utrpení, kterému se ve 20. století vyhnul málokterý Žid. Důvod je prostý - prožil harmonické dětství.*“⁹⁵

Krátce po vydání autobiografické knihy Dany Emingerové *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem* napsal vyjádření ke knize i Arnošt Lustig, významný spisovatel: „*Viktor Fischl je klenot v pokladnici české literatury. Všechno, co napsal, prošlo prověrkou času. Jeho umění, které vyžrálo v minulém století, přešlo s fanfárami i bez fanfár do nového tisíciletí. Napojeno tím nejlepším, co je ve Starém zákoně, a tím nejlepším, co v sobě má česká země, nám odevzdal Viktor Fischl dílo, které bude žít stejně dlouho, jako bude žít česká literatura.*“⁹⁶

První literární cenu obdržel už roku 1936 za sbírku básní *Hebrejské melodie*. Sbírkou vyhrála v Lyrické soutěži Melantrichu. Další cenu, kterou vyhrál za svou tvorbu, přišla o dvanáct let později. Jednalo se o první román *Píseň o lítosti*, který neměl konkurenci v soutěži Evropského literárního klubu v roce 1948.

K oceněným dílům se přidal i román *Kuropění*, který v roce 1992 obdržel Cenu Egona Hostovského a téhož roku získal také Uznání literárního fondu za celoživotní dílo.⁹⁷

Kromě ocenění se mu dostalo i mnoha důležitých vyznamenání. První vyznamenání získal v roce 1991. Jednalo se o vyznamenání československého Řádu T. G. Masaryka. Další vyznamenání ho čekalo o rok později, kdy obdržel čestné občanství rodného města Hradce Králové. Roku 1994 mu byl udělen čestný doktorát Pedagogické fakulty v Hradci Králové.

⁹⁴ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*, s. 130

⁹⁵ SOUČEK, Karel; *Anděly můžeme potkat i na zemi*; In: Plzeňský deník; s. 6

⁹⁶ SALAJKOVÁ, Hana; *Dva životy Viktora Fischla*; In: Deník právo; s. 13

⁹⁷ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 109

Dalším vyznamenáním bylo udělení již českého Řádu T. G. Masaryka v roce 1996. Roku 1999 mu udělila Fakulta teologických věd v Praze čestný doktorát a posledním vyznamenáním, které obdržel roku 2000, bylo vyznamenání Primus inter pares města Hradce Králové.⁹⁸ Jednalo se o věnovanou pamětní desku.

Tak široce uznávaná literární osobnost byla představena veřejnosti v televizních pořadech. Jednalo se o pořady zpracované a poté vysílané Českou televizí. Konkrétně šlo o pořad nazvaný GEN – *Viktor Fischl očima Zeno Dostála*, který vznikl roku 1994 a byl odvysílán na počest Fischlovo úmrtí v červenci roku 2006, tedy necelé 2 měsíce po jeho smrti.⁹⁹

V roce 1999 se Viktor Fischl stal hostem pořadu moderátora Marka Ebena *Na plovárně*.¹⁰⁰

14. října roku 2004 se konalo předávání Ceny Jaroslava Seiferta v pražském Karolinu. Viktor Fischl se předávání zúčastnil jako dvaadvadesátiletý. Cenu mu udělila Nadace Charty 77 za celoživotní dílo.¹⁰¹ Při předávání ceny vystoupil a přednesl projev, který byl pro přítomné obrovským zážitkem. Během projevu by bylo slyšet i upadnutí té nejlehčí věci. Stál vzpřímeně, promluvil nádhernou češtinou, využil svých zkušeností a schopností ze své diplomatické kariéry, mluvil spatra a neodpustil si pár vtipů.

*„Chtěl bych jen krátce – ale zato tím vřeleji – poděkovat Chartě – Nadaci Charty – za poctu, která mi byla právě udělena. Cením si té pocty vysoce z několika důvodů. Především jistě proto, že Charta, která mi tuto cenu uděluje, pro mě vždy byla a zůstala organizací, která pro demokracii v této zemi za našich dní udělala víc než snad kdo jiný...jsem velmi, velmi potěšen a poctěn, že dostávám cenu, která je spojena se jménem velikého básníka Jaroslava Seiferta, kterého jsem dobře znal, který v mých počátcích literárních byl mým učitelem...Dělal jsem všelijaké věci za svého dlouhého života, všechno bylo krásné, ale nikdy jsem nepřestal cítit, že moje životní poslání je psát. Psát, vyprávět, vykládat složitosti osudů a životů. A to si přeji velice dělat i nadále až do posledního dechu.“*¹⁰²

Rok 2005 přinesl do jeho života další dvě ocenění. Prvním byla Cena Gratias agit. Byla mu udělena za šíření dobrého jména Československé a později České republiky. Další ocenění neslo název Drahý Jeruzaléma. O rok později se mu dostala veliká pocta, když Mezinárodní astronomická unie nabídla pojmenování jeho jménem planetku číslo 11736. Osvědčení o pojmenování přišlo v roce 2006, kdy se mohl začít pyšnit až vesmírnou slávou.¹⁰³

⁹⁸ EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*, s. 108 – 109

⁹⁹ GEN: Viktor Fischl očima Zeno Dostála; *Česká televize* [online]

¹⁰⁰ Na plovárně s Viktorem Fischlem; *Česká televize* [online]

¹⁰¹ KAŽŮRKOVÁ, Milada; *Zamyšlení nad dopisy Viktora Fischla*, s. 200

¹⁰² JAKLOVÁ, Lenka; *Návraty Viktora Fischla: vzpomínky přátel a blízkých spolupracovníků*; s. 202-204

¹⁰³ Tamtéž. s. 234

5 Závěr

Bakalářská práce se na předchozích stranách snažila poukázat na dvojkoľejnost spisovatelova života, jak v rovině osobní, tak v rovině spisovatelské.

Na začátku práce jsem se zabývala podrobněji životem spisovatele, z důvodu jeho provázanosti s dílem. Pro následující analýzu děl bylo nezbytné nahlédnout na Fischlovo dětství a dospívání v Československu. Zároveň jsem se věnovala tématu židovství autora z hlediska osobního života a spolupráce s mnoha významnými lidmi v oblasti profesní. V práci je obsažen krátký přehled Fischlovy diplomatické činnosti a následně podrobnější popis autorovy literární tvorby.

Viktor Fischl přistupoval ke svým knihám odlišněji, než ostatní spisovatelé 20. století, kteří prožili 2. světovou válku v okupovaném území Československa. To, že nezažil válku na vlastní kůži, se odrazilo i v jeho tvorbě. Svá díla psal jako úvahy o životě. Jeho díla jsou plná tázání se po pravdě, po smyslu života, hledání víry v Boha a lásky, ať už ke svému rodnému městu nebo ke svému osudovému městu Jeruzalému. Také jsou plná vztahů, rodiny a přátelství. Tvorba neobsahuje pouze výpovědi o období během války, ale obsahuje i výpovědi o období předválečném i poválečném.

Cílem bylo poukázat na vliv židovství v autorovo literárním odkazu a jeho zařazení do kontextu literatury holocaustu. Pro splnění tohoto cíle jsem se rozhodla podrobněji rozebrat jednu ze spousty knih jeho tvorby s názvem *Dvorní šašci*. Jedná se o knihu s tematikou holocaustu, která se stala nedílnou součástí poválečné literatury 20. století. Rozbor obsahuje typologii postav a zamyšlení nad tématy, které se dílem prolínají.

Dílo *Dvorní šašci* je z části sepsáno na základě výpovědí bratra Pavla Fischla, zbývající příběh je smyšlený. Ačkoli je děj fiktivní, dílo je koncipováno jako svědectví o tehdejší době a je částečným odrazem autorova života. Najdeme v něm situace, které zažil i autor osobně.

Mnohá z děl oslovila spoustu významných lidí a čtenářů po celém světě, proto byla tvorba Viktora Fischla odměněna několika cenami. Díla nesou mravní poselství nejen pro současnou generaci, ale i pro generaci budoucí. Nesou poselství o trpělivosti, odpovědnosti, hrdosti, vzácných rodinných vztazích a lásce k druhým. Poukazují také na to, čeho se člověk dokáže dopustit na člověku druhém, čeho je člověk schopný a hlavně, čeho bychom se měli do budoucnosti vyvarovat.

6 Seznam použité literatury

Prameny

LA PNP, fond Viktor Fischl; *Rukopis deníků z roku 1952-53*; Praha

LA PNP, fond Viktor Fischl; *Rukopis básnického souboru Básně II, Tanečnice 1929*; Praha

Primární literatura

FISCHL, Viktor; *Dvorní šašci*; Písek: Elim; 1996

FISCHL, Viktor; *Hovory s Aničkou*; Praha: G plus G; 2009; ISBN 978-80-87060-18-6

FISCHL, Viktor; *Jeruzalémské povídky: Kafka v Jeruzalému*; Praha: Garamond; 2004; ISBN 80-86379-71-X

FISCHL, Viktor; *Kuropění*; Praha: Garamond; 2005; ISBN 80-86379-93-0

FISCHL, Viktor; *Loučení s Jeruzalémem*; Praha: Melantrich; 1997 ; ISBN 80-7023-247-1

FISCHL, Viktor; *Píseň o lítosti*; Praha: Atlantis; 2001; ISBN 80-7108-048-9

FISCHL, Viktor; *Prstoklady*; Praha: H&H; 2004; ISBN 80-7319-030-3

FISCHL, Viktor; *Setkání*; Praha : Martin; 1994; ISBN 80-901744-6-9

Sekundární literatura

DOKOUPIL, Blahoslav a Miroslav ZELINSKÝ; *Slovník české prózy 1945-1994*; Ostrava: Sfinga; 1994; ISBN 80-854-9184-2

EMINGEROVÁ, Dana; *Dva životy. Hovory s Viktorem Fischlem*; Praha: Nakladatelství G plus G; 2002; ISBN 80-86103-53-6

FISCHL, Viktor; *Antonin Dvorak. His achievement*; London: Greenwood Press; 1970; ISBN 9780837139227

FISCHL, Viktor; *Hovory s Janem Masarykem*; Praha: Nakladatelství Česká expedice; 1996; ISBN 80-85281-42-2

HALAMOVÁ, Martina; *Příběh vyprávění Viktora Fischla*; Praha: Nakladatelství ARSCI; 2010; ISBN 978-80-7420-012-0

JAKLOVÁ, Lenka; *Návraty Viktora Fischla: vzpomínky přátel a blízkých spolupracovníků*; Hradec Králové: Nakladatelství GARAMON; 2007; ISBN 978-80-86472-31-7

KAĎŮRKOVÁ, Milada; *Setkání s Viktorem Fischlem*; Praha: Mladá fronta; 2002; ISBN 80-204-0946-7

KAĎŮRKOVÁ, Milada; *Zamyšlení nad dopisy Viktora Fischla*; Středokluky: vydal Zdeněk Susa; 2009; ISBN 978-80-86057-55-2

Elektronické zdroje

BÍLÝ, Miloš; *Hnutí nezúčastněných zemí: Egyptský prezident způsobil skandál, když veřejně podpořil syrskou opozici* [online]; Zář 01 2012; [cit. 2017-02-27]

Dostupné z: <http://eportal.parlamentnilisty.cz/Articles/5063-hnuti-nezucastnenych-zemi-egyptsky-prezident-zpusobil-skandal-kdyz-verejne-podporil-syrskou-opozici.aspx>

JEDLIČKOVÁ, Alice; Viktor Fischl; *Slovník české literatury po roce 1945* [online]; © 2006-2008 [cit. 2017-04-03];

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1222>

GEN: Viktor Fischl očima Zeno Dostála; *Česká televize* [online]; © 1996–2013 [cit. 2017-04-03];

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/874586-gen/294383930010084-viktor-fischl-ocima-zenodostala/>

Na plovárně s Viktorem Fischlem; *Česká televize* [online]; © 1996–2013 [cit. 2017-04-03];

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1093836883-na-plovarne/20036816003-na-plovarne-s-viktorem-fischlem/>

O PEN klubu; *PEN Praha* [online]; Praha: České centrum Mezinárodního PEN klubu; © 2011 [cit. 2017-02-20]; Dostupné z: <http://www.pen.cz/cz/o-pen-klubu/>

Články v časopisech a novinách

BRAUNOVÁ, Dana; *Causa Viktor Fischl*; In Reflex: společenský týdeník; Praha: Ringier ČR; 1991; roč. 2; č. 19; s. 42-44; ISSN 0862-6634

SALAJKOVÁ, Hana; *Dva životy Viktora Fischla*; In Deník právo; Praha; 2002

SOUČEK, Karel; *Anděly můžeme potkat i na zemi*; In Plzeňský deník; 1993; roč. 3; č. 266

ŠVAGROVÁ, Marta; „*Všechno ostatní byla literatura*“ : *Dvě publikace přibližují diplomata, spisovatele, překladatele a dramatika, jubilanta Viktora Fischla*; In Lidové noviny; Praha; 2002

7 Resumé

This work focuses on the life of prominent Czech and Jewish author, Viktor Fischl. He is the author of the post-war literature of the 20th century, which followed up the themes of the Holocaust in his literary works.

Viktor Fischl (Avidor Dagan) was a Czech poet, writer, diplomat and journalist. During World War two he had to live in exile in London and then in Israel since 1949. In my work, I follow his life and his work literary. I was interested in the most important books which dealing with the Holocaust and faith in God.

I'm comparing the methods of his work, his approach to principal character and motives of the Holocaust. In the same part I analyze the book „*Dvorní šašci*“ which isn't based on his own experience of the concentration camps. So I try to find the same symbols between his life and his books.

In the last section I showed his appreciation acquired during his life for his literary works.